

סימן כב - הדבקות אותיות מגנטיות בשבת

שאלה

אני רוצה להשאיר הודעה לילדים שלי בשבת, שיצאתי לבית הכנסת. חשבתי להשתמש באותיות מגנטיות, ולכתוב על המקרר 'יצאתי לבית הכנסת'. האם מותר לעשות כן?

תשובה

אם מדובר בהדבקה של אותיות שהן שלמות כבר, הדבר מותר. הדבקה של חלקי אותיות היוצרת אות – אסורה.

נימוקים

המגן אברהם (שמ סק"י) כותב:

משמע בגיטין דף כ' שאם תוחב אותיות של כסף על גבי בגד מקרי כתב, עיין שם.

ואם כן, אפשר דאסור לעשותו בשבת.

ראייתו של המגן אברהם מבוססת על פירוש רש"י בגמרא בגיטין שם, שמדבריו יוצא שאם רקמו אותיות על גבי בד, וכתבו גט, זה נחשב גט כתוב וניתן לגרש בו. המגן אברהם מיישם את הדין הזה גם לגבי שבת, ולכן כתב שאם תחב אותיות של כסף על גבי בגד באופן שיהיה חיבור של קיימא, זה נקרא כתיבה. ואמנם, רוב הראשונים חולקים על רש"י, ולכן פסק בשו"ע (אה"ע קכה, כג) שגט שכתוב מרקמת אותיות אינו גט, אבל אולי כוונתם היא רק מחמת שהאותיות לא מחוברות בחיבור חזק, אבל אם יהיו מחוברות בחיבור חזק וקבוע, יהיה בזה כתב.

על כל פנים, למעשה המגן אברהם כותב לחשוש לשיטת רש"י, ולכן כתב לאסור.

אמנם, יש מקום לדחות את דבריו של המגן אברהם. בגמרא במסכת שבת (קד:) נאמר:

אמר רבי אמי, כתב אות אחת בטבריא ואחת בציפורי חייב. כתיבה היא, אלא שמחוסר

קריבה. והתנן כתב על שני כותלי הבית ועל שני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור?

התם מחוסר מעשה דקריבה, הכא לא מחוסר מעשה דקריבה.

ופירש רש"י:

מחוסר מעשה דקריבה – אינו מקרבן אלא על ידי קציצה המפסיק ביניהן. וכי קאמר

רב אמי, כגון כתב אחת על שפת לוח זה בטבריה, ואחת על שפת לוח זה בצפורי,

ואתה יכול לקרבן שלא במעשה, אלא קריבה בעלמא.

הרי מבואר, שאם אדם כתב שתי אותיות בשני מקומות שונים, וניתן לקרבן זו אל זו בלי

מעשה נוסף, הוא חייב. ומעשה הקירוב עצמו אינו נחשב כתיבה. אם כן, יש מקום לומר שגם

בהדבקות אותיות על גבי משטח, אין משום כתיבה.

השגה זו מופיעה בדברי החכמת אדם (נשמת אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל לז):

דיש לומר, דדוקא בגט דהקפידא היא שיהיה מבואר ענין הגט, אבל לענין שבת יש

לומר דדוקא על הכתיבה חייב, אבל מה שמחבר האותיות לא מקרי כתב, כמו שכתב

המ"א בשם תשובת רמ"א וכן כתב הט"ז שם (וברוחב בינתו כיון לכל דברי רמ"א בתשובה), דקירוב אותיות לא מקרי כתב. ויש לומר, שגם כוונת המגן אברהם לא היתה אלא באופן שעל ידי התחיבה יוצר את צורת האות. כגון שתוחב מספר קטעים ישרים שיוצרים את צורת האות ש' וכדומה. למעשה, החיי אדם כן חושש לדבריו של המגן אברהם, ואכן, דברי המגן אברהם הובאו להלכה במשנ"ב (שמ סק"ב).

באגרות משה (או"ח א קלה) יישם את דברי המגן אברהם לעניין הקרוב לנדון שאלתנו: הנה בדבר אם מותר להעמיד נאמבערס כתובים בניירות מיוחדות, כל אחד בנייר אחר, זה אצל זה כדי שידעו הצבור באיזה דף הם צריכים עתה, מחשש כתיבה. וכן לסתור מחשש מחיקה.

הנכון לעניות דעתי, דאם אינו מחבר את האות אלא העמדה בעלמא אין בזה שום חשש. דהא אף בחבור כי האי גוונא באותיות של כסף בפרוכת שמחדש שאסור, אינו דין ברור עיין בנשמת אדם כלל ל"ז אות ב' שלכל הפוסקים לא הוי כתב, ולרש"י נמי מסתפק אולי דוקא במעשה רוקם סובר שהוא כתב ולא בתחיבת אותיות כסף. על כל פנים, בחבור אוסר המג"א, ויש להחמיר כדפסק גם החיי אדם וכן במשנה ברורה ס"ק כ"ב. אבל בלא חבור כלל משמע שאין מקום לאסור דמסתבר שגרוע מלכתוב במשקין שאין מתקיימין, שעל כל פנים לרגע שהן מתקיימין הוא בחבור אבל הכא שלא מחובר כלל אינו ענין כתיבה כלל...

ולכן לדינא תליא אם יש איזה חבור דקובען הגבאי שלא יזווג ממקומן, יש לאסור כהמג"א. ואם אין שום חבור רק שהעמידן אות זה אצל זה לבר אין לאסור לא מצד כותב ולא מצד מוחק.

מדבריו של האגרות משה נראה, שמדובר שכל ספרה כתובה על דף נפרד, ואם מחברים אותם באופן שיש חיבור משמעותי, זה בכלל דבריו של המגן אברהם, ואסור לעשות כן. לפי זה, יש לומר שגם בחיבור האותיות באמצעות מגנט יש איסור. וכן כתב גם בשולחן שלמה (שבת ג סימן שמ סעיף ד אות יג, ב, הערה לה, עמ' שיז):

כשלוקחים אותיות בעלמא וקובעים אותן בבסיס, הרי זה כמחבר אותיות לקלף... והיינו טעמא דאסור לחבר אותיות לפרוכת. ומהאי טעמא הוסיף מרן זללה"ה, דאסור לקבוע אותיות מגנטיות במגש מגנטי בשבת...

אלא שיש לומר, שכל האמור בדברי הגרש"ז הוא רק כאשר לוקח אות שאין לה רקע, ומחבר אותה לרקע. במקרה כזה יש לומר, שלא היה לאות קיום עצמאי, שהרי כל הזזה קלה שלה משנה את הצורה, ולכן זה כמו כתיבת חצי אות, שבהצבתה בקביעות על גבי רקע, ניתן לומר שזה בגדר 'כותב', וכדברי המגן אברהם. אבל כשיש אות שלמה, שאינה יכולה להתקלקל, כגון שהיא כבר כתובה על גבי רקע, וכל ההצמדה שלה למשטח ליד אות אחרת היא רק בגדר קירוב, הלא מפורש בגמרא כפי שראינו לעיל, שההצמדה של אותיות אינה נחשבת מעשה.

כך כתב גם בשמירת שבת כהלכתה (פרק טז הערה סד) :

ויש לומר שלא דמי להא דלעיל דמחבר אותיות לפרוכת, כי שם מיירי באופן שהאותיות אין להן רקע ובסיס, כי אז ע"י החיבור לפרוכת, יש לומר דחשיב ככותב. מה שאינו כן בנידון דידן, כל אות יש לה רקע ובסיס כשלעצמה, אלא שמחוסרות קריבה בעלמא, ואין בזה משום כותב.... אלא דלפי זה יצא לנו, דמה שאסרנו לעיל לשחק במשחקי אותיות כאשר יקבע אותן במסגרת, זה רק אם כל אות עומדת בפני עצמה ואין לה רקע. אבל אם מודפסות האותיות על הנייר והוא מחברן בתוך המסגרת, לית לן בה.

כאמור, מדברי האגרות משה לא נראה כן, שהרי הוא אסר לחבר גם דפים שכתובים עליהם מספרים, ומן הסתם כוונתו כשכל מספר כתוב על דף בפני עצמו, אבל למעשה דבריו של הגרש"ז נראים מסתברים מאוד, וכדמוכח מהגמרא, שמחוסר קריבה לא חשיב מחוסר מעשה, ולכן למעשה ניתן להדביק אותיות מגנטיות שיש להן רקע.

